

ผลพลอยได้จากการวิจัย: เครือข่ายคุณค้ำมันสำปะหลัง

สวัสดิ์ศรีทับทิมผู้อ่าน มีียบ
หายไปเสียนานแต่มาได้หายไปไหน
หรือใคร ยิงคววนเวียน สาร
วนกับการติดตามผลงานวิจัยที่
ได้ส่งมอบและสรุปเล่มไปแล้ว แต่
ผู้วิจัยเองยังคงติดตามผลและ
ผลพลอยได้ต่างๆ จากงานวิจัยซึ่ง
จะขอนำมาเล่าสู่กันในฉบับนี้

หลังจากได้ดำเนินการเสร็จ
สิ้นทั้งโครงการบริการการเปลี่ยนแปลง
ในองค์กรสหกรณ์ภายใต้แผนงาน 100
วัน และโครงการวิจัยการเชื่อมโยงเครือ
ข่ายคุณค่า : ธุรกิจมันสำปะหลัง ที่ผู้วิจัย
ได้ร่วมปฏิบัติงานกับสหกรณ์การเกษตร
ชาณุวรลักษบุรี จ.กำแพงเพชร และ

สหกรณ์ที่เป็นเครือข่ายพันธมิตร
เช่น สหกรณ์การเกษตรศรีมหาโพธิ
จ.ปราจีนบุรี และ สหกรณ์อื่นๆ ผลผลิต
และผลพลอยได้จากงานวิจัยและ
โครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินไปที่ผู้วิจัย
ค้นพบและจะขอเล่าสู่กันมีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้าน การบริหารจัดการของสหกรณ์

ประการแรก สหกรณ์ได้พัฒนา
รูปแบบของการดำเนินงานและการ
บริหารจัดการอย่างมีแบบแผน *มีการ
ระดมความคิดเห็น* จากทั้งฝ่ายคณะ
กรรมการ ฝ่ายจัดการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม
สหกรณ์ รวมถึงตัวแทนของสมาชิกจาก
ประธานกลุ่มต่างๆ เพื่อรับรู้ถึงปัญหา

คุณเจริญศรี โสระมัด
ผู้จัดการสกก.ชาวนวลักษณ์บุรี จก.

การระดมความคิดเห็นของบุคคล 3 ฝ่าย

และข้อจำกัดต่างๆ ตลอดจนแนวทางแก้ไขที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายก่อนกำหนดเป็นแผนงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง สหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ*การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย* ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำเนินงานใดๆ เมื่อทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ และวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกันแล้ว โอกาสของแผนงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพที่ดี ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่ฝ่ายจัดการและคณะกรรมการไม่ได้ร่วมปรึกษาวางแผนร่วมกันอย่างจริงจังและไม่ได้สำรวจความคิดเห็นเบื้องต้นจากตัวแทนของสมาชิก การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ของสมาชิกมากกว่ากำไรของสหกรณ์เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรชาวนวลักษณ์บุรีได้มีการเปิดและขยายสาขาของตลาดกลางเพื่อรวบรวมมันสำปะหลังจากสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งสาขา เนื่องจากพื้นที่การให้บริการของ

ตลาดกลางเดิมไม่ครอบคลุมพื้นที่การเพาะปลูกของสมาชิก ซึ่งถ้าพิจารณาในเบื้องต้นแล้วผลกำไรจากการเปิดสาขาใหม่นั้นมีกำไรแต่เพียงน้อยนิด แต่ถ้าพิจารณาผลประโยชน์ของสมาชิกที่มีตลาดรวบรวมอยู่ใกล้พื้นที่การเพาะปลูกแล้วก็จะเป็นการประหยัดค่าขนส่งและสร้างความสะดวกสบายให้สมาชิก

ได้มากกว่าการพิจารณาแต่ผลกำไรเท่านั้น

ประการที่สอง สหกรณ์ได้รับเอาแนวคิดของการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าไปพัฒนางานของตน โดยเริ่มจากกระบวนการต้นน้ำ สหกรณ์การเกษตรชาวนวลักษณ์บุรีได้มีการจัด

ตลาดกลางรวบรวมมันสำปะหลัง

สมาชิกให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมสหกรณ์

ตั้งศูนย์ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตเพื่อการเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด โดยศูนย์ส่งเสริมฯ เป็นหน่วยงานใหม่ของสหกรณ์ที่ได้มีการนำแนวคิดของการจัดการความรู้ (Knowledge management) มาประยุกต์ใช้ โดยการรวบรวมแหล่งความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตร มาเป็นแหล่งให้สมาชิกได้ค้นคว้าศึกษาวิธีการเพาะปลูกสมัยใหม่ที่ช่วยให้เกิดการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตจากการประสานงานร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ นักวิชาการเกษตร ปรชาชนชาวบ้าน สหกรณ์พาหีเครือข่าย ฯ การเผยแพร่ความรู้จากการทำแปลงสาธิตเพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้เชิงประจักษ์ ซึ่งค้นพบว่าได้ผลที่ดีกว่าการจัดฝึกอบรม

และสัมมนาที่ผ่านมา การจัดตั้งโมบายคลินิกเพื่อเป็นหน่วยงานเคลื่อนที่ในการให้บริการต่างๆ แก่สมาชิกในการแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือในการเพาะปลูกที่แปลงเพาะปลูกของสมาชิก ซึ่งเป็นการทำงานเชิงรุกและเป็นนวัตกรรมใหม่ในการบริหารจัดการของสหกรณ์ ด้านการส่งเสริมการเพาะปลูกซึ่งเป็นภารกิจหลักและภารกิจที่สำคัญ

ของสหกรณ์การเกษตรที่มีต่อสมาชิก ซึ่งที่ผ่านมาสหกรณ์การเกษตรโดยทั่วไปยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตโดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาและการพัฒนากระบวนการเพาะปลูกซึ่งทำแต่เพียงการช่วยเหลือด้านการให้เงินกู้และการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตรเท่านั้น และสิ่งที่สำคัญอีกด้านก็คือการที่สหกรณ์พาหีเครือข่ายได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรชาตุมฯ ได้มีการทดลองใช้ปุ๋ยน้ำ ที่เป็นนวัตกรรมการผลิตที่ช่วยเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังจากสหกรณ์การเกษตรศรีมหาโพธิ์ และสหกรณ์การเกษตรศรีมหาโพธิ์ได้รับเอาแนวคิดของการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตฯ จากสหกรณ์การเกษตรชาตุมฯ ไปจัดตั้งที่สหกรณ์ของตน

ประการสุดท้าย สหกรณ์การเกษตรชาตุมฯ มีการเติบโตของธุรกิจและผลประกอบการที่เพิ่มขึ้นมากอย่างผิดหูผิดตา จากเดิมมีขนาดของธุรกิจอยู่ที่ประมาณ 73 ล้านบาท และกำไรประมาณ 1 ล้านในปี 2550 ขยายขนาดธุรกิจเป็นมูลค่าธุรกิจประมาณ 496 ล้านบาท และมีกำไรประมาณ 4 ล้านบาทในปัจจุบัน

แปลงมันสำปะหลัง

2. การเปลี่ยนแปลงในด้าน

สมาชิก จากการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์สมาชิกมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ การเข้าร่วมในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งธุรกิจ ตลาด (การจัดหาปุ๋ย วัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร) ธุรกิจรวบรวมทั้งข้าวและมันสำปะหลัง ธุรกิจสินเชื่อฯ สมาชิกได้ **ตระหนักถึงความ เป็นเจ้าของสหกรณ์** การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแก่ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการในการปรับปรุงการให้บริการต่างๆ ที่ตอบสนองของความต้องการของสมาชิก สมาชิกได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันมากขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ ที่สหกรณ์ได้จัดขึ้น สมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และให้ความช่วยเหลือระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างสายใย ความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชนและเป็นการรักษาวัฒนธรรมความเป็นอยู่อย่างไทยที่หาได้ยากในปัจจุบัน สมาชิกมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง การพัฒนาการทำกิน จากการทำสหกรณ์

โครงการต้นกล้าพันธุ์ใหม่หัวใจสหกรณ์

ได้มีโครงการรณรงค์การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิต เช่น สหกรณ์การเกษตรศรีมหาโพธิ์ได้จัดให้มีการประกวดเกษตรกรดีเด่น โดยให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกสมาชิกในกลุ่มของตนเป็นตัวแทนเข้าประกวดกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ซึ่งหลักเกณฑ์ของการประกวดนั้นนอกจากจะใช้เกณฑ์ของการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตแล้วยังใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องของการมีส่วนร่วมและความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่มมาเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเรียนรู้และวางแผนทำงานร่วมกัน

หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ช่วยกันจัดกิจกรรมขึ้น ชุมชนและสังคมได้รู้จักและเข้าใจบทบาทของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของสหกรณ์ในการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วนภาคชุมชนและสังคมนั้น ถ้ามีความเข้าใจบทบาทอย่างแท้จริงของสหกรณ์และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าสหกรณ์จะสามารถขับเคลื่อนและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

3. การเปลี่ยนแปลงด้าน

ชุมชนและสังคม จากการทำสหกรณ์ทั้ง 2 แห่งได้จัดโครงการ “ต้นกล้าพันธุ์ใหม่หัวใจสหกรณ์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของโครงการในการสร้างความรู้จักเรื่องการสหกรณ์แก่เยาวชนในท้องถิ่นเพื่อเติบโตเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ดีในอนาคตในการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้สหกรณ์ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคการศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน และ